

Kontakt
Malin Skog
Tel: 0731 – 508 708
malin.skog@pelagic.se

Mottagare
Havs- och vattenmyndigheten
Dnr. 3026-2023; 03038-2023

Yttrande om bedömning av miljötillstånd, socioekonomisk analys, samt ändring av föreskrifter HVMFS 2012:18

Swedish Pelagic Federation producentorganisation (SPF) företräder samtliga svenska fiskefartyg över 12 meters längd inom det pelagiska fisket efter bl.a. sill, skarpsill, tobis och makrill i Atlanten, Nordsjön, Skagerrak, Kattegatt och Östersjön samt ett antal fartyg mindre än 12 meter som fiskar kustnära längs Västkusten respektive i Östersjön. Våra medlemmar står varje år för ca 90 procent av den totala fiskade volymen i Sverige. Vi tackar för möjligheten att inkomma med synpunkter på dessa remisser samt för möjligheten till anstånd med vårt yttrande.

Inledning

SPF anser att rapporten Samråd om bedömning av miljötillstånd ger en översiktlig sammanställning av miljötillståndet i våra havsområden, och att även om denna sammanställning blir väldigt generell kan den ändå vara bra i vissa sammanhang. Dock anser vi att det är viktigt att HaV i sin rapport förklarar hur resultaten i rapporten ska tolkas, samt att man förtydligar att dessa resultat inte kan användas direkt vid förvaltningen i enskilda sakfrågor, och inte heller är specifika eller detaljerade nog för att egentligen ligga till grund från några riktade miljöåtgärder.

Bedömningarna av miljötillståndet

SPF anser att bedömningen av miljötillståndet upplevs som oerhört svart/vit. Den sammanvägda bedömningen anger endast rött (dålig status) eller grönt (god status), men det framgår inte om respektive indikator är nära eller långt ifrån målet, vilken säkerhet/osäkerhet som bedömningen av indikatorn är behäftad med, utvecklingen över tid eller om trenden för respektive indikator pekar i rätt eller fel riktning. De sammanvägda bedömningarna baseras också i stor utsträckning på principen ”sämst styr”, dvs om någon delparameter eller delkriterium etc. bedöms som ”dålig status” och övriga som ”god status” blir den sammanvägda bedömningen ”dålig status”. Detta ger en onyanserad och ofta väldigt dystert bild av havsmiljöns tillstånd och utveckling. Vi anser att bedömningarna ska utvecklas och nyanseras. Slutsatserna som dras i miljöbedömningen är tyvärr alltför svepande för att kunna användas som grund för en förändrad eller förbättrad förvaltning.

Vidare anser vi att det är en nackdel att indikatorer och målnivåer i många fall beslutas på nationell nivå och därmed kan skilja mellan olika medlemsstater, och kan därför variera mellan grannländer. För gemensamma indikatorer finns istället kraftiga inslag av politiskt satta mål, se t.ex. mer nedan om målnivåer för säl.

Nedan ger SPF mer detaljerade kommentarer inom vissa områden, samt kommentarer kopplat till föreslagna ändringar i föreskrifterna per Deskriptor.

Påverkan på miljön av mänskliga aktiviteter

SPF konstaterar att Övergödning (Deskriptor 5) och syrebrist även fortsatt är de största miljöproblemen i Östersjön. Vi efterfrågar kraftfulla åtgärder mot dessa problem.

Under Hydrologiska villkor (Deskriptor 7) anser SPF att påverkan på de hydrografiska villkoren i havet kan få oöverblickbara konsekvenser. SPF ser gärna att HaV under denna rubrik refererar till SMHI:s rapport om hydrografisk påverkan från vindkraft.¹

För Undervattensljud (Deskriptor 11) välkomnar SPF att detta nu tas med i miljöbedömningen. Vi konstaterar också att planerad utbyggnad av havsbaserad vindkraft kan medföra ett kraftigt ökat konstant undervattensbuller.

Fisk (Deskriptor 1 & 3 samt Indikatorfaktablad 1.2J, 1.2K, 1.3E, 3.1A, 3.2A, 3.3A, 4.2A)

Förutsättningarna för många fiskarter beror i stor utsträckning på yttre miljöfaktorer, vilket inte återspeglas i denna bedömning. Utöver detta finns det för många arter en stor okunskap om deras geografiska spridningsmönster (årstidsmässiga vandringar etc.) och olika orsakssamband som påverkar förekomsten av olika arter och storlekar både i kustvatten och i utsjön. Fiskarterna är också beroende av varandra genom näringsväven så att om en art ökar kan dess naturliga födoarter minska. Systemet verkar alltså vara uppbyggt på ett sätt som gör att alla arter inte kan få en god miljöstatus samtidigt.

SPF anser att målsättningar om och bedömningar av fiskeridödlighet, lekbiomassa och åldersfördelning för alla kommersiellt nyttjade arter inom HaV:s miljöbedömning på 6-årsbasis känns av låg relevans då dessa inte kan följa de naturliga fluktuationerna på nära håll. För de flesta arter med en vetenskaplig rådgivning från ICES görs denna bedömning årligen på uppdaterad vetenskaplig information (och även då blir det en viss eftersläpning mellan data och rådgivning). Flera kommersiella bestånd anges dessutom i miljöbedömningen som ”kan ej bedömas” trots att de har rådgivning från ICES.

HaV skriver i rapporten följande: Dessutom påverkas storleksfördelningen i fiskesamhällena; ett högt fisketryck på större individer leder till att små arter och individer dominerar, och den minsta mognadsstorleken minskar (Casini m.fl. 2011). Att indikatorn åldersfördelning inte klarar tröskelvärdet för de flesta av de bedömda populationerna är ett entydigt tecken på fiskets påverkan på tillståndet för fisk och skaldjur i både Västerhavet och Östersjön (Griffiths m.fl. 2023). SPF vill påpeka att det kan finnas andra orsaker till de storleksfördelningar man ser, exempelvis kan småväxt fisk orsakas av födobrist genom t.ex. inom- och mellanartskonkurrens samt avsaknad av predatorer på vissa storlekar av fisk, vilket kan leda till ett småväxt s.k. tusenbrödrabestånd.

¹ Arneborg m.fl. 2023, SMHI rapport Regionala effekter av havsbaserad vindkraft.
www.smhi.se/polopoly_fs/1.202760!/Input_till_samt%C3%A5dsunderlaget_SMHI_230821_RevHaV_RevSMHI%20%281%29.pdf

Säl (Deskriptor 1 samt Indikatorfaktablad 1.2c, 1.2D, 1.2E, 1.3A, 1.3B, 1.4A, 1.4B, 1.4C) och skarv (1.2B)

Målsättningarna i svensk rovdjursförvaltning är rent politiska snarare än biologiska. Målsättningen är exempelvis minst 1400 björnar, 870 lodjur, 600 järvar och 120-270 vargar. Detta kan jämföras med de senaste räkningarna av gråsäl som visar på en population på minst 60 000 individer och en internationell politisk målsättning att arten ska tillväxa exponentiellt och obehindrat tills den når sin maxgräns, dvs när arten börjar dö av svält och sjukdom (de enda reglerande faktorerna för ett stort rovdjur utan naturliga fiender). Målsättningen saknar helt vetenskaplig grund. Det senare kan inte med några ögon ses som en ansvarsfull viltförvaltning, och saknar motstycke bland landlevande större däggdjur. Målsättningarna för sälpopulationerna måste ändras omgående och mer rimliga målsättningar för sälpopulationerna formuleras! Exempelvis kunde populationsnivåer i nivå med dem som sågs under torskboomen i Östersjön på 1980-talet vara ett lämpligt riktmärke, för både säl- och skarvförvaltningen. Populationerna behöver således reduceras kraftigt.

Trots att sälpopulationerna fortsätter att växa, liksom konflikter från säl med yrkesfisket, anses ingen av sälarterna uppnå god miljöstatus. Så länge inte populationerna av gråsäl och knobbsäl nått carrying capacity finns en målsättning exponentiell tillväxt med en viss procentsats per år. Dessutom en målsättning att alla möjliga lokaler för vila och reproduktion ska vara koloniserade. Tillväxtnivån är extremt högt, 7% per år för gråsäl, 9% per år för knobbsäl. Tröskelnivåerna (lägsta antal) för knobbsäl är extremt höga och orimliga i förhållande till historiska populationsnivåer.

För gråsäl finns dessutom ett tröskelvärde för dräktighetsfrekvens (90%), vilket värde sägs gälla för ”friska populationer i exponentiell tillväxt”. Samtidigt står det i underlaget om den observerade dräktighetsfrekvensen (87%) ”Jämfört med resultat från andra gråsälpopulationer så är dräktighetsfrekvensen inom normala gränser (Hammill & Gosselin 1995; Boyd m. fl. 1999, Hauksson 2007)”. Vi frågar oss varför målvärdet verkar vara satt utanför det normala för arten.

För gråsäl bedöms också späcktjockhet. I underlaget punktas upp en rad faktorer som kan påverka sälars späcktjockhet, men här nämns inte täthetsberoende faktorer så som hög populationstäthet och konkurrens om födan med andra sälarter. För en art med målsättningen carrying capacity, vilket innebär att populationen ska tillåtas växa exponentiellt och obehindrat tills den är så stor att sälarna börjar dö av svält och sjukdom är detta anmärkningsvärt. En minskande späcktjockhet kan vara ett tecken på att målsättningen om carrying capacity börjar nås. Detta avfärdas dock i underlaget. I media har man kunnat se larmrapporter om att säl är magra och svälter, och inte sällan beskylls fisket att vara orsaken istället för att visa att detta är förvaltningens målsättning.

För vikare bedöms istället den klimatberoende faktorn tillgång till lokaler (lämpliga isar) för pälsbyte och reproduktion.

Miljögifter i fisk (Deskriptor 9 samt indikatorfaktablad 9.1A)

SPF konstaterar att analysmetodiken har ändrats vilket påverkar möjligheten till jämförelser. Trots detta dras slutsatser om förändring/utveckling av situationen i rapporten. HaV beskriver ändå de problem som finns (begränsad provtagning mm), vilket är bra. SPF har sedan länge efterfrågat en utökad provtagning i tid och rum med större fokus på den fisk som fiskas än på riskområden med höga föroreningshalter nära kusten.

HaV:s beskrivning av dioxinundantaget hade kunnat vara något utförligare för att läsaren ska förstå vad vi faktiskt fått undantag från. Så som det nu är skrivet ser det ut som ett generellt undantag. Vi saknar också ett kort omnämnande av EU:s arbete med uppdaterade tröskelnivåer för farliga ämnen i livsmedel.

Socioekonomisk analys

SPF konstaterar att analysen är gjord på en ganska övergripande nivå. Den innehåller inga detaljer och är därmed svår att använda som beslutsunderlag. För yrkesfiske och fritidsfiske anförs som så ofta helt olika ekonomiska mätvärden. I figur 52 anges data för fritidsfiske som "Utvecklingen för fiskerinäringen" vilket känns felaktigt.

Kontakta oss gärna om ni har några frågor kopplat till vårt yttrande!

***Vänliga hälsningar,
Malin Skog,***

Sweden Pelagic Federation